

ZAR JE VAŽNO KO JE KRIV?

Odluka Saveta Evropske unije (EU) da Srbiji ne dodeli status kandidata izazvala je političku krizu kako u zemlji tako i u vladajućoj Demokratskoj stranci (DS). Bilo je očekivano će ta odluka imati dugoročne političke posledice u Srbiji s obzirom na njen značaj za budućnost zemlje i činjenicu da je ostalo manje od šest meseci do parlamentarnih izbora.

Odbijanje kandidature Srbije nije toliko tragično za ovu zemlju - jer se kandidatura može dobiti kasnije - koliko činjenica da su evropske integracije postale izborna tema. U takvoj atmosferi se ne odlučuje racionalno, a to je Srbiji najmanje potrebno.

Najveći gubitnik odluke Saveta EU je najjača stranka vladajuće koalicije - Demokratska stranka predsednika Srbije **Borisa Tadića** kojoj je politika evropskih integracija zaštitni znak. Demokrate vode samostalno zemlju od 2008. godine kada su na izborima pobedili obećavajući biračima bolji život, viši standard, nova radna mesta, investicije, opstanak Kosova u Srbiji bez sukoba sa svetom i nastavak evropskih integracija Srbije koje je trebalo da budu krunisane njenim članstvom u EU. Svetska ekonomska kriza, ali i izbor Vlade bez političkog autoriteta koja nije uspela uspešno da rešava problem, doveli su do toga da vladajuća koalicija nije ispunila predizborna obećanja koja se tču standarda građana i ekonomije. Ruku na srce, u tome nisu uspele ni mnoge druge evropske vlade, tako da srpska nije nikakav izuzetak, ali kakvi god da su objektivni razlozi, građane interesuje samo da li žive bolje ili ne.

Pošto Vlada ne može da se pohvali uspesima u ekonomiji, uspeh u procesu evropskih integracija za Demokratsku stranku je posebno značajan. Demokrate se nisu ni nadale da će za vreme četvorogodišnjeg mandata rešiti kosovski problem koji Srbiju opterećuje decenijama, ali su verovala da će uspeti da obezbede da nerješavanje tog problema ne utiče na proces evropskih integracija Srbije. Upravo zato je njihov slogan na izborima 2008. godine bio "I Kosovo, i Evropa". Tom porukom demokrate su pridobile birače koji smatraju da je Kosovo deo Srbije, a pri tom ne žele da njihova zemlja zbog toga uđe u sukob sa najmoćnijim zemljama sveta. Tako su demokrate pobedile dotadašnjeg premijera Srbije **Vojislava Koštunicu** i njegovu konzervativnu Demokratsku stranku Srbije (DSS). Koštunica je tada tvrdio da Srbija neće moći da postane članica EU dok ne prizna nezavisnost Kosova. Četiri godine kasnije, pokazalo se da je Koštunica bio u pravu, mada od toga neće imati veliku političku korist.

Za stranku predsednika Tadića problem ne predstavlja činjenica da Srbija u decembru nije dobila kandidaturu za članstvo u EU, već pitanje da li će uopšte dobiti kandidaturu u martu. Pitanje je da li Srbija može da ispuni sve zahteve EU, odnosno Nemačke, kako bi postala kandidat za člana EU?

Nemačka kancelarka **Angela Merkel** je boraveći nedavno u Beogradu javno zatražila da **“Srbija raspusti sve državne institucije na severu Kosova”**. Raspuštanje srpskih institucija se formalno ne pominje kao jedan od decembarskih uslova Srbiji za kandidaturu, međutim poznato je da na ovom uslovu insistira Nemačka. Da je tako, potvrdio je međunarodni civilni predstavnik na Kosovu **Piter Fejt** koji je u razgovoru sa srpskim novinarima izjavio **“da će članice EU verovatno tražiti da Srbija pre odluke o statusu kandidata u februaru ove godine ukine takozvane paralelne strukture na severu Kosova”**. Bude li tako, države EU će očekivati od Srbije da ne raspisuje izbore koji treba da se održe naredne godine na Kosovu, jer to je najlakši način da se ukinu srpske institucije – pošto im u maju ističe mandat. Vlada Srbije takav zahtev jednostavno ne može da prihvati jer je suprotan Ustavu. Građani Srbije, uključujući i one koji žive na Kosovu, moći će da biraju svoje predstavnike u Narodnoj skupštini, kao i lokalne organe vlasti. To praktično znači da će institucije države Srbije na Kosovu biti reizabrane i demokratski legitimisane, a ne ukinute kako je tražila kancelarka Merkel. Osim ovog zahteva, mogući su i drugi koje Srbija neće moći da prihvati. Predsednik Tadić je nedavno potvrdio da je od Srbije traženo da se odrekne rezolucije 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija koja je doneta u junu 1999. godine, a na osnovu koje Srbija i veliki broj zemalja ne priznaje samoproglašenu nezavisnost Kosova. Lider Socijalističke partije Srbije (SPS) **Ivica Dačić** je prvi političar u Srbiji koji je javno rekao da se od Srbije traži da prizna nezavisnost Kosova da bi postala članica EU.

“Više da se ne lažemo i da ne pričamo bajke. To se traži”, rekao je zamenik premijera Srbije i ministar unutrašnjih poslova.

Dakle, demokrate su svesne da je moguće da Srbija ne dobije kandidaturu ni u martu, što znači da ostaju bez osnovne teme u predizbornoj kampanji. To je problem za DS, jer birači ove stranke evropske integracije smatraju najvažnijim ciljem. Neuspeh na ovom polju povećava njihovo razočaranje i apstinenciju. Demokratama je zato hitno potrebna nova tema kako bi povratila poverenje među onima koji ih podržavaju. Svega dva dana nakon što Srbija nije dobila kandidaturu za EU, demokrate su odžale sednicu Glavnog odbora sa koje je Boris Tadić poručio da je najveći problem Srbije **“ekonomsko, ne kosovsko pitanje”**. **“Ekonomsko pitanje je najveći problem, ne kosovsko. Sa snažnim ekonomskim rešavanjem problema rešava se i kosovsko pitanje, a samo rešavanje kosovskog ne može obezbediti rešavanje ekonomskog problema u zemlji”**, rekao je lider DS. Tadić je tako promovisao novu temu Demokratske stranke – ekonomiju. Njegov izbor nije nelogičan, mada je problematičan zbog situacije u kojoj se nalazi privreda.

Demokratska stranka vredi za političku stranku koja ima autoritet u ekonomiji. Međutim, za razliku od evropskih integracija koje su zaštitni znak demokrata, u ekonomskim pitanjima ova stranka nije neprikosnoven.

Kada se govori o privredi, najveći rival demokrata je stranka iz vladajuće koalicije Ujedinjeni regioni Srbije (URS) koju predvodi bivši guverner Narodne banke Srbije i potpredsednik Vlade **Mladen Dinkić**. Dinkićeva stranka drži nekoliko važnih privrednih resora u Vladi kao što su ekonomija, ekonomska saradnja sa inostranstvom, lokalna samouprava i nacionalni investicioni plan. Ova stranka svakodnevno promovše investicije koje dolaze u zemlju najviše zahvaljujući subvencijama koje Vlada plaća stranim investitorima po svakom novootvorenom radnom mestu.

Zanimljivo je da skoro svaku investiciju koju plaća Vlada otvara Dinkić koji je lider političke stranke i nije funkcioner Vlade! Još zanimljivije je da se funkcioneri DS i URS već mesecima prosto utrkuju ko će pre posetiti neki novootvoreni pogon, a često se dešava da i jedni, i drugi u kratkom vremenskom razmaku posjećuju iste objekte.

Naravno, Tadićeva stranka je u boljoj poziciji jer se bori za vlast, dok se Dinkićeva stranka bori za cenzus. Ipak, demokratama neće biti lako da od ekonomije naprave svoju uspešnu priču, jer osim konkurencije koju imaju u Dinkiću, probleme im pravi pad životnog standarda, zaposlenosti i proizvodnje, negativan imidž privatizacije koja se vezuje za DS i sve prisutnija korupcija u društvu.

Primetno je da su se druge stranke vladajuće koalicije distancirale od demokrata kojima su prepustile svu odgovornost (ili slavu) za dobijanje kandidature za EU. Takvo ponašanje manjih koalicionih partnera je normalno u vreme pre izbora, posebno kada su deo Vlade koja je nepopularna.

Svako traži svoju temu za izbore kojom će se predstaviti biračima i ne želi da ima isti deo odgovornosti za ono što se dešavalo sa demokratama koje su ipak odlučivale o najvažnijim stvarima. Tako je SPS izabrala oštriju retoriku prema kosovskom pitanju. Lider socijalista Dačić više puta je predlagao podelu Kosova govoreći upravo ono što većina građana Srbije misli. Dačić je zaostrio retoriku i prema međunarodnoj zajednici. Optužio je međunarodnu zajednicu da je izneverila očekivanja građana i ocenio da je 2000. godine od njih samo traženo da se sa vlasti skloni Slobodan Miloševići da tada niko nije pominjao nezavisnost Kosova. **"Tada niko nije spominjao pitanje nezavisnosti Kosova, a 11 godina kasnije mi ne možemo da dobijemo ni kandidaturu. Koga sada treba da smenimo ili da pošaljemo u Hag"**, rekao je Dačić i dodao da nije fer da Srbija ne dobije kandidaturu i pored svega što je uradila. **"Ako EU ne želi dalje proširenje, neka onda tako kaže"**, rekao je Dačić i dodao da jeste za nastavak evropskih integracija, ali je isto tako i za očuvanje nacionalnih interesa i dostojanstva. Govoreći na ovaj način Dačić radi veoma dobar posao za svoju stranku, ali nanosi štetu demokratama koji će sutra, čak iako Srbija dobije kandidaturu za članstvo u EU, teško objasniti građanima da taj uspeh nije plaćen "izdajom Kosova".

Tu dolazimo do novog problema za vladajuće demokrate, jer Vlada koju vode i za čiji rad su odgovorni počnje da deluje kao raštimovani orkestar u kome svako svira muziku koju želi. Takva Vlada ne samo da ne može da rešava problem, već građanima šalje poruku da stranka koja je predvodi nije u stanju da vodi zemlju.

To će sigurno uticati na izborni rezultat, što osjećaju i funkcioneri ove stranke. Posle sednice Glavnog odbora DS u medijima su se pojavile informacije da je zamenik predsednika stranke i popularni gradonačelnik Beograda **Dragan Đilas** tražio odgovornost ministra spoljnih poslova Srbije **Vuka Jeremića**, ministra za Kosovo i Metohiju **Gorana Bogdanovića**, kao i nekih drugih stranačkih funkcionera. Ove informacije nisu zvanično potvrđene, ali pokazuju šta će se dešavati u samoj stranci kako se izbori budu približavali ili posle izbora, ukoliko stranka ne ostane na vlasti.

Oni stranački lideri koji rade svoj posao, imaju popularnost i šansu za novi mandat neće trpeti da se njihove šanse smanjuju zato što neki drugi funkcioneri ne rade svoj posao. Ipak, Đilas veoma dobro zna da Jeremić i Bogdanović nisu samostalno vodili politiku zbog koje traži njihovu odgovornost. Zato ovaj potez više liči na utvrđivanje stranačke pozicije. Da se na Glavnom odboru DS ipak nešto desilo potvrdio je predsednik Tadić izjavom **“da nije trenutak za ličnu odgovornost”** zato što kandidatura nije dobijena. Tadić je to morao da učini jer njegova stranka ne može da ide na izbore ukoliko je potresaju unutarstranački sukobi i svađe. Ovim činom je Tadić očuvao stranačko jedinstvo, ali je zaštitivši Jeremića i Bogdanovića preuzeo odgovornost za njihov rad. Dešavanja u DS prokomentarisao je ugledni analitičar **Vladimir Goati** rečima da tokom izborne kampanje **“obično počinje izbacivanje partijskog prljavog veša”**. **“To se nikada ne završava dobro za partiju, koja sama sebe stavi u središte tih omiljenih tema javnosti”**, rekao je Goati i dodao da ne zna šta će se dalje dešavati, da je ovo **“prvi javni ozbiljan znak podele u**

tom rukovodećem jezgru, odnosno u vrhu elite DS”.

Demokratama problem predstavlja i pokret “Preokret” čiju okosnicu čini opoziciona Liberalno demokratska partija **Čedomira Jovanovića** koja je tokom protekle tri godine veoma često podržavala vladajuću koaliciju u parlamentu, posebno kada se glasalo o zakonima iz “Evropske agende”. Ovaj pokret koji je okupio nekoliko političkih partija ali i veliki broj intelektualaca i javnih ličnosti, izišao je pred birače sa jasnom porukom da “Evropa nema alternativu”, kao i da Srbija “treba da prizna nezavisnost Kosova”. Pokret Preokret nema kapacitet da bude snažniji od Demokratske stranke, ali uzima birače demokratama i to uglavnom one koji su razočarani u način na koji je DS vodila politiku.

Za razliku od demokrata, Preokret nudi jasna rešenja, a ukoliko Srbija ne dobije status kandidata za članstvo u EU može da računa i na glasove onih pristalica demokrata koji smatraju da je ulazak u EU najvažniji cilj srpske politike.

Pored toga, činjenica da postoji Preokret oduzima DS-u mogućnost i da na narednim izborima nastupi na čelu široke koalicije koju bi činile osim političkih stranaka i nevladine organizacije, sindikati i ugledni pojedinci, a koja bi kao svoju misiju predstavila neki važniji društveni cilj (na izborima 2008. godine široka koalicija koju je predvodila Demokratska stranka zvala se “Za evropsku Srbiju”). Postojanje Preokreta primorava DS da na izbore izađe samostalno ili u koaliciji sa nekoliko stranaka, ali bez efekta koji donosi pokret.

Tako se decembarska odluka iz Brisela prelila na političku scenu Srbije određivši u mnogočemu tok narednih izbora. Ti izbori neće biti sudbonosni za zemlju kao što su bili prethodni, jer više nema opasnosti da bi zemlja mogla temeljno da promenu politiku usled pobjede neke političke opcije. Ipak, rezultat srpskih izbora određuje put Srbije u narednih nekoliko godina kao i događanja na zapadnom Balkanu. Zato će srpski izbori izazivati veliko interesovanje ne samo u Srbiji, a rezultat nikoga neće ostaviti ravnodušnim.